

ВИКОРИСТАННЯ КРИМІНОЛОГІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ БОРЬБИ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ

Ключові слова: кримінологічна інформація, аналіз, ефективність, запобігання злочинам.

Keywords: criminological information, analysis, efficiency, crime prevention.

Анотація: тези окреслюють проблему відсутності єдиної та доступної бази кримінологічної інформації в системі правоохоронних органів України, визначають збір, оброблення та аналіз кримінологічної інформації важливою детермінантою ефективної та оперативної боротьби зі злочинністю, описують новітні методи аналізу даних, визначають сучасний розвиток вказаного питання в рамках реформування правоохоронної системи держави та наводять міжнародний досвід, зокрема США та європейських країн.

Abstract: the thesis deals with a problem of absence of a unitary and accessible criminological information database within the system of law enforcement bodies of Ukraine, defines collection, processing and analyzing criminological information as a key determinant of efficient and immediate crime prevention, describes modern methods of data analysis, provides information regarding current development of this issue within reformation of law enforcement system and shows the experience of foreign countries, in particular the USA and European countries.

Наприкінці XVI століття Френсіс Бекон сказав, що «знання саме по собі є сила», сформулювавши тезу, яка, фактично, міститься ще у давніх священних книгах християнства та ісламу. І, дійсно, з нею важко не погодитись – той, хто має знання, може не тільки зрозуміти те, що відбувається зараз, але й змоделювати розвиток певної ситуації в майбутньому. Таким же чином знання, тобто інформація «функціонує» і у правовій площині, зокрема під час реалізації завдань щодо боротьби зі злочинністю.

У процесі здійснення оперативних та слідчих дій співробітники правоохоронних органів отримують величезну кількість інформації про підозрюваних, причетних до злочину осіб, обставини вчинення певного діяння та ін. Ця інформація часто не є доказом, але має виключне значення у процесі висунення версій, планування дій, та визначає оперативність їх проведення. На сьогоднішній день в системі правоохоронних органів існує дуже багато джерел розрізної кримінологічної інформації. Вона аналізується автономно співробітниками різних служб і зберігається у базах. Таким чином, відсутня можливість якісно оцінити інформацію в глобальному масштабі, наприклад на рівні області. Неможливо звести разом усі данні, визначити їх взаємозв'язки та закономірності. Крім того, оперативні працівники накопичують і зберігають інформацію у себе, а після звільнення з роботи або пересування по службі відповідна інформація та агентурні зв'язки втрачаються.

Швидкий та загальний доступ правоохоронних органів до оперативної інформації

дозволив би значно прискорити досудове розслідування та підвищити його ефективність. Наведемо декілька прикладів. Слідчий Служби Безпеки, розслідуючи злочин, передбачений ст. 201 КК України (контрабанда), не може самостійно отримати інформацію, щодо «історії» перетинів державного кордону конкретною особою. Для цього слідчому необхідно звернутися до відповідного підрозділу Державної прикордонної служби із запитом. Зрозуміло, що це уповільнює роботу слідчого. Іншим прикладом може слугувати міграція злочинності. Так, група злочинців переміщається з території Харківської області до Сумської. Працівники правоохоронних органів Сумської області не мають вільного та швидкого доступу до оперативної інформації, яка вже була зібрана стосовно цієї групи у попередній територіальній юрисдикції.

Восени 2017 року в системі Національної поліції України було створено управління кримінального аналізу, завданнями якого є консолідація всієї оперативної інформації, зібраної підрозділами МВС під час здійснення слідчих дій та оперативних заходів. Тимчасово виконуючий обов'язки керівника цього управління назвав його «новим механізмом реагування на злочини та новим засобом їх профілактики» [1]. Один з напрямів роботи управління – тактичний аналіз – передбачає нанесення інформації на карти, для локалізації даних, щодо певних характеристик злочинності. Це дозволить, зокрема, виявляти райони із підвищеним ризиком грабежів, розбоїв, вуличних злочинів, давати рекомендації для перестановки нарядів патрульної поліції або проведення цільових відпрацювань районів силами оперативних працівників. Така комплексна система заходів зможе позитивно вплинути на профілактику злочинності, а також підвищити ефективність дій, спрямованих на припинення злочинів.

Також важливим завданням органу стане саме консолідація інформації щодо осіб, які потрапили у «поле зору» правоохоронних органів. Аналізуючи міжнародний досвід, можна побачити, що у США поліцейський має можливість не виходячи зі службового авто отримати велику кількість інформації про певну особу. В Румунії, Молдові та Польщі діють відповідні аналітичні управління, які формують загальну базу оперативної інформації та надають швидкий доступ до неї працівникам правоохоронних органів.

Іншим аспектом ефективного використання кримінологічної інформації є впровадження новітніх технологій в процес її збору, обробки та аналізу. Так, Н. В. Сметаніна зазначає, що важливим способом кримінологічного дослідження є моделювання соціально-правових явищ, і у першу чергу злочинності. Побудова інформаційної моделі злочинності дозволить вивчати її обсяг та зміст, а використання інтелектуального аналізу даних дозволить оброблювати значні масиви інформації. Таким чином, можна буде отримати дані щодо прихованих досі структур, здійснювати автоматичний пошук закономірностей [2, с. 104–105]. Також підвищиться рівень реєстрації злочинності та «обізнаності» правоохоронних органів не лише щодо криміногенної ситуації у певних просторово-часових межах, а й щодо фонових явищ.

Отже, наразі суспільно-політична ситуація в Україні вимагає від правоохоронної системи більш ефективної боротьби зі злочинністю, її профілактики та припинення. Можна констатувати, що сьогодні органи правопорядку стикаються із проблемами «розпорошення» оперативної інформації по різним базам, ускладненого доступу одних органів до інформації, зібраної іншими, а також втрат оперативної інформації у зв'язку з тим, що вона, фактично, «прикріплена» не до органу, а до конкретного співробітника. Сьогодні ці проблеми частково вирішуються на рівні окремих органів, зокрема Національної поліції, однак, єдиної консолідованої інформаційної системи, яка забезпечувала б доступ всіх органів до оперативної інформації в Україні не існує. З огляду на те, що доступ до оперативної інформації може значно прискорити проведення слідчих та оперативних дій, підвищити їх ефективність, а також, стати інструментом запобігання злочинам, вважаємо цей напрямок реформування та вдосконалення правоохоронної системи одним з найбільш пріоритетних завдань держави.

Список використаної літератури:

1. Офіційний веб-сайт Національної поліції України, Департамент комунікації НП. – Режим доступу: <https://www.npu.gov.ua/uk/publish/article/2198149>
2. Сметаніна Н. В. Наукові підходи до теорії злочинності у сучасній українській кримінології : монографія / Н. В. Сметаніна; за заг. ред. В. В. Голіни. – Харків : Право, 2016. – 192 с.

Міністерство освіти і науки України
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

ЗЛОЧИННІСТЬ

У ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ

Матеріали XVI Всеукраїнської кримінологічної
конференції для студентів, аспірантів та молодих вчених

(м. Харків, 12 грудня 2017 р.)

За загальною редакцією
професора *А. П. Гетьмана* і професора *Б. М. Головкина*

Харків
«Право»
2017

УДК 343.9.01:005.44
ББК 67.61я431
3-68

Редакційна колегія:
проф. А. П. Гетьман;
проф. Б. М. Головкін;
канд. юрид. наук, доц. О. В. Ткачова,
канд. юрид. наук, ас. О. В. Таволжанський,
канд. юрид. наук, ас. Н. В. Сметаніна,
канд. юрид. наук, ас. К. Д. Кулик,
канд. юрид. наук, ас. О. О. Шуміло,
ст. лаб. К. С. Остапко

3-68 **Злочинність** у глобалізованому світі : матеріали XVI Всеукр.
кримінол. конф. для студентів, аспірантів та молодих вчених (м. Хар-
ків, 12 груд. 2017 р.) / за заг. ред. А. П. Гетьмана і Б. М. Головкіна. –
Харків : Право, 2017. – 420 с.

ISBN 978-966-937-307-6

ISBN 978-966-937-307-6

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2017
© Оформлення. Видавництво «Право», 2017